List 7. **NOVICE** Tečaj XXII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 17. februarja 1864.

Gospodarske stvari.

Gospodarske skušnje.

* Da se cepljene češnje rade primejo. Ker gospodarji pogostoma tožijo, da se jim cepljene češnje nerade prijemajo, naj jim povem, kako jaz ravnam pri češnjevem cepljenji, da se mi obnašajo prav dobro. — Jaz cepim le v sklad (Spalte), ker to cepljenje je najgotoviše, toda cepiči se ne smejo še le takrat z drevesa jemati, kadar cepiš. Cepiči se morajo že mesca svečana o kakošnem toplem dnevu, če več ne zmrzuje, z drevesa vzeti in v kaki kleti, repni jami, ali v kakem drugem hladnem hramu v zamolklo ilovico ali drugo vlažno prst potakniti in čez in čez noter do zadnjega očesa s suhim peskom zasuti. S tako hranjenimi cepiči se dá celi čas malega travna cepiti; jaz sem s takimi cepiči še 17. dan majnika lanskega leta 1863 cepil in z najboljšim vspehom. Priporočam tedaj vsem gospodarjem, naj češnje cepijo tako. — Tako piše gosp. Jan. Hainner, ud štajarske kmetijske družbe v „Wochenbl.“

* Sadne drevesa spomladi saditi in presajati je bolje kakor v jeseni. — Skušeni gosp. Pinkert trdi to-le: Jesenski kratki dnevi in drugi silni jesenski opravki malokdaj pripusté drevésa prav o pravem času saditi in s popolno skrbjo gleštati. — Dostikrat je svet v jeseni za presajanje drevés že premoker, toraj za presajanje tudi bolj škodljiv kakor hasnjiv. Večkrat mraz zgodaj pritisne, in za presajo skopane drevesa so v nevarnosti, da jim sesavne koreninice ne premró in ne ozebejo. Iz tega se tedaj vidi, da je za presajanje drevés boljši čas spomladi, kadar se ni bati omenjene nevarnosti.

* Kako delati, da krava storí junčka ali telico. Gospod Thury v Montet-u v Švajci trdi, da gospodarji znajo po svoji volji od krav junčkov ali junic dobiti, in sicer tako-le: Ako spustiš kravo k biku, brž ko se pojati začne, bo ti storila junčka, — ako jo pelješ pozneje, dobiš junico. — Zastran premembe spôla se je že marsikaj kvasilo, pa ni se pomislilo, da človek z vso svojo modrostjo nikdar nikoli ne bo natori zakonov (postav) dajal. Toda na svetu naj se vse poskusi; kar je pravo in dobro, naj se obdrží, pa naj se skušnje tudi razglasijo, da potem zvemo, kaj je resnica, kaj je laž. Al to je ravno napak, da naši gospodarji preradi — molčijo!

* Konjske štale presapljati ali vetriti — še ni sploh tako navadno, kakor je treba; zato se pa tudi živini naključijo marsiktere bolezni, kterih vzrok se išče drugod. Pomislite le, da konj v eni sami uri 54 do 60 kubičnih čevljev zraka v zaprti štali vsope, in da trikrat več strupene ogelnokisline izdiha, kakor človek. Ali ni to dosti dokaza, da konji v štalah, v ktere ne pride potrebne čiste sape, nimajo kaj prida dihati, in da potem bolehajo? Nevedni človek pa bolezni podtikuje potem sto druzih napak.

Gospodarske novice.

* Hoko — novo pleme kokošje. — Hokoni, ki smo jih vidili lani v Berolinu na zoologičnem vrtu, so pavom, še bolj pa puranom podobni; perje njih je črno in se lepo sveti; kljun je zgorej zlatorumen. Te kokoši so kaj mirne živalice; zobljejo, kar se jim dá, rade: ječmen, pšenico, turšico, kruh, poparjene otrobe, kuhani krompir, in kakor naše kokoši tudi kuhano in surovo meso. Jajic ona ne nese navadno čez 15, ki so sprvega nekako hrapave, pozneje pa gladke, lepo bele in debele kakor naših pur. Mesó hokoških kokoš je mehko in okusno, in še bolje kakor naših puric in puranov. Domovina hokonov je severna Amerika; tudi v hudem mrazu jim ne ozebejo noge. Drugo manjše pleme teh kokoš se pa v južni Ameriki nahaja, je bolj mehkega značaja, se zime in mraza posebno pa snega jako bojí. „Neueste Erfind.“

* Krava brez vimena. V laškem živinozdravniškem časniku „Il medico veterin“ popisuje živinozdravnik Bosetti iz Barbanije, da mu je neki gospodar na ogled pripeljal kravo, dve leti in pol staro, ker ni vedil, ali je breja ali ne. Pri preiskavi najde zdravnik, da je breja, da pa nima celó nič vimena, namesti njega le 4 sesce, kakor se nahajajo tudi pri juncih; imela pa je velike mlečne žile. Čez 3 mesce je storila têle, pa — mleka le ni bilo, se vé da, ker ni imela vimena, tedaj tudi mlečnih žlezic ne, ktere iz krví v vimenu delajo mleko. — Če bi kdo tako kravo kupil, pa bi še le po kupčii zapazil, da nima vimena — ali bi se razdrla potem kupčija? Mislimo, da.

* Konjsko meso na Dunaji. V dunajskem časniku „Thierfreund“ se bere, da leta 1863 je bilo na Dunaji v predmestjih 5, zunaj mesta pa 8 konjskih mesnic; vsi konjski mesarji skupaj so zaklali 1954 kónj. Ako po primeri en konj 4 cente mesa ima, so tedaj Dunajčanje povžili to leto 781.600 funtov mesa.

* Zdravilo (lek) zoper govejo kugo — naznanja gosp. J. Tušak v cenjenem zagrebškem „Gosp. Listu.“ On pravi, da pred 25 leti je bila kuga iz Banata v Sladojevac donesena, kjer je pocepalo za njo mnogo blaga. Gosp. Tušak si je izmislil zmes, ki je neki mnogim pomagala, tako-le: Stolči sáj za pol kokošjega jajca, eno glavico češnjaka (belega luka) in perišče brinja, vsako posebej, in primešaj pol maslica ali več kisa (jesiha), pa vlij bolnemu živinčetu to zmes nekolikrat. — Vse te stvarí so tudi priljubljene našim ljudém, ki niso zdravniki, skor pri vsaki bolezni, in

so bile skušane — brez vspeha — tudi pri goveji kugi že tolikrat, da moremo hvaliti dobro voljo g. Tušakovo, ne pa, da bi ona zmes bila zdravilo kugi.

Za hišne potrebe marsikaj.

* Gotova pomoč zoper ozebline. Že spet gotova pomoč! bode morebiti zakričal ta ali uni neverni Tomaž. Kje neki „Novice“ iztaknejo toliko gotovih pripomočkov? — Prodamo, kar smo kupili, s tem pristavkom, da ta pripomoček, ki ga vam ozebenci danes naznanimo, je po virtemberški vladi prejel darílo (premijo) za-nj; iznajdel ga je fajmošter Wahler. Če fajmošter laže, lažemo tudi mi; pa mislimo, da ne, ker bi mu ne bila celó vlada poslavila iznajdbe njegove. Ta-le je: Vzemi 2 lota koštrunovega (skopčevega) loja in ravno toliko svinskega sala, pa primešaj 4 lote železne rije (Eisenoxyd); to zmes v loncu vedno mešaje s kakim železnim klinom tako dolgo kuhaj, da je črna. Potem prideni še 4 lote beneškega terpentina, 2 lota bergamotnega olja in 2 lota rudeče gline (bolus-a), ktera se pa mora poprej prav dobro z laškim oljem potreti. Kadar rabiš to mazilo, namaži ga na kako prtnino ali cufanje, s ktero se ozeblina obveže.

* Gotova pomoč zoper mole. Strasburškim naravoslovcem je znana skrivnost že kakih 30 let, kako kožuhovino in perje zoprnih molov obvarovati. To sredstvo je neizrečeno dober kup, po skušnjah popolnoma potrjeno in človeškemu zdravju popolnoma neškodljivo. Kaj neki je? Nič druzega kot v prah stolčeni železni vitrijol ali zeleni vitrijol (Eisenvitriol), ki ga dobiš v vsaki špecerijski štacuni. S tem prahom se poštupa koža med kosmato dlako in perjem. Vitrijol mora pa vselej suh biti, da se lože v prah stolče. Ravno tako bi se znalo to sredstvo tudi poskusiti pri suknenih, žimnatih, volnatih rečéh v stolih, zofah itd.

* Da se tinta in rija iz perila spravi, vzemi namesti deteljčine kisline, po kteri se prtnenina prerada trga, zmes iz 2 lotov vinskega kamna in 1 lota golunovega prahú.

Národne stvari.

Nošnja Slovencev tržaške okolice.

Nošnja naših tukajšnjih Slovencev se je mnogo spremenila v nekterih letih, zlasti blizo mesta. Naj povejo „Novice“, kakošna je bila ta nošnja nekdaj, in kakošna je dandanašnji. Marsikaj narodovega se je v tem oziru pogubilo — škoda!

Česar se še jez spominjam, so nosili možki sploh zeló široke črne klobuke z lepo črno svilno prevozo ali tako imenenovano žnoro, ki je od zad nekoliko doli visela. Vsak klobuk te baže je stal najmanj petnajst goldinarjev. Nosili so vendar pa tudi zlasti pozimi ali ob burji, precej dragocene kape. Takih kap (kučem) se sicer še vidi tù in tam, pa le redko. Narejene so iz lične in nježne kožuhovine; zgoraj so pokrite z zeleno svilovino, spred so precej nizke, zad pa visokeje; veljajo celó 28, tudi 30 goldinarjev! Nikdar nisem mogel prav izvediti, zakaj da so tako drage. Čevlji njihovi so bili na gornji strani na dolgo odprti, in so imeli spred precej velike sreberne zapone (fibje). Nogovice so jim bile sploh modre (plave) barve in dolge do kolen. Hlače so nosili črne sukněne, ki pa so jim segale le do kolen; bile so široke in na vsaki zunanji strani zdolej razklane skorej več ko za en palec. Zarobljene so bile z rudečim suknom; spredej so imele dva žepa (aržeta) ravno tako zarobljena, pa zraven še okinčana z rumeno svilo, kakor ste bili okinčani tudi obedve zvunanji strani na dolgo, namreč od vsakega druzih dveh ondašnjih žepov doli do precepa (to je, do mesta, kjer so razklane). Gornja oprava (obleka) jim je bil jopič (jaketa) suknen, črne barve, zarobljen kakor hlače, zraven in okoli gumbnic okinčan z rumeno svilo. Na vsaki strani je bila vrsta precej širokih srebernih gumbov (betonov), ki so jim lepo rožljali, kadar so hitro hodili ali tekali. Pod tem jopičem so nosili brezrokavnik (kamižolo), narejen iz bele in pa orisane tkanine. Tudi na njem ste bili dve vrsti gumbov enakih onim, ki so jih imeli na jopiču. Mladenči so imeli navado, pripenjati na klobuk ob nedeljah in praznikih šopek cvetlic, zlasti če mu ga je ljuba dala. Namesti suknénih črnih hlač so nosili poleti večidel prtnene bele, pa nogovice tudi bele.

Al zdaj se ne vidi več ne omenjenih klobukov, ne okinčanih hlač, jopičev in kamižol, ne tacih čevljev, ne zapon na njih. Širokeje klobuke nosijo le, kadar se vežbajo kot vojaki, ali kadar so v paradi. Za to jim pa pripomaga tržaška srenja (magistrat). Glavno pokrivalo jim je zdaj razno; hlače, jopič in brezrokavnik so nemarno napravljeni — brez nobenega kinča. Tisti, ki so bliže mesta, posnemajo celó proste meščane, kar se tiče oprave, ravno kakor tudi — živetja! Jezik slovenski pa vendar med sabo še zmiraj govoré; slišiš jih po Trstu povsod.

Kar se pa tiče žensk, nosijo sicer še vedno bele peče kakor prave Kranjice; tudi kratke jopice so še zmiraj bolj navadne, čeravno so jih nektere tù in tam opustile; tako imenovanih kril in nogovic lepo nabranih ne vidiš več med njimi. Njih čevlji so bili nekdaj tako odprti, da, kadar niso imele nogovic, so se skorej vidili prsti na nogah. Vse se je temu čudilo; kaj posebnega so bili tudi napetki, ki so bili neobične visokosti in pa tanki. Zdaj se ne zapazuje nič tacega več med njimi, kakor tudi njih nekdanji čarobni glavni kinč ne, ki je bil v navadi pri zaročnicah, kadar je bila poroka. Pravijo, da ga je bil odpravil rajnki fajmošter Eržen, ki ga neki ni mogel trpeti. — Je li to pravo, naj sodi narod sam! J. G. V.

Zgodovinske stvari.

Kaj je zgodovina? Kako se piše zgodovina?

Spisal in govoril v čitalnici ljubljanski dr. E. H. Costa.

(Konec.)

Pravi zgodovinar najde v obliki vsake države tako naredbo, ktera ustreza narodovemu svojstvu, in ktero je v prvinah bil Bog postavil, in ker mora vsak narod zvršiti svoj lastni, posebni tek, in ker daje svoje domače lice vsemu, kar pridobí od drugod, zatoraj je treba, da se vsak državni red sodi vedno le z ozirom na pravo svojstvo državnega ljudstva, pa ne s kakim izmišljenim merílom. Zgodovinar si mora misliti, da je oblika vsake države porojena, tedaj opravičena posoda, v ktero deva narod zaklade svojega duševnega života; ali ostro in resno mora karati napáke, ki zapeljavajo s pravega pota, zaznamovati mora trinoštvo, ki izpodjeda zeleno drvo državne ustave, grajati surovo silo in temno svojevoljstvo, ki z jeklenimi rokami stiska sveti red, odkriti škodljive nastopke, izvirajoče iz strasti, iz hudih nagibov in brezbožnih src, ki ustavljajo in kvarijo državno živenje. Državni red v svojej prvotnej podobi ni kriv, pa tudi načela državnih oblik ne, ako narodno živenje uvene in duševno cvetje odpada, predno je moglo roditi, ampak tega so krive napake in zloba, ki grdé korenike in deblo, in ustavljajo naravno rast. — Vsak državni red, v kterem se lahko pozná, kako so se načela naravno razvijale iz proste v zapleteno obliko, od nepolnega začetka do popolnomosti, v kterem

se kaže z rastočo omiko tudi napredek, po kterem se popravljajo zakoni in državne oblike na podlogi prvotnega prava, in v kterem se narodu budé in hranijo naravne močí, mora zgodovinar potrditi in reči, da je dober, pa ga ni treba gledati, kakošen je sicer.

Kjer pa svojevoljstvo in sila izpodrine pravico, kjer se ustavlja in ukleplje duh, ki bi rad po zakonitem poti napredoval, in kjer namesti gibanja, ki je potrebno ljudskemu živenju, in namesto živega delanja zakonom brez kvare — vlada postavanje, duševna lenoba in morilni pokoj, in brani perutim, da ne morejo zleteti k luči, tak državni red je malopriden, ker so mu božje ukaze ogrdile nebožje naredbe, resnici je laž popačila lice, in zdravo jedro leží v smrtonosnej lupini.

Država in zakon vodita vnenje dejanje, nad kterim tudi čujeta s plačili in s kaznijo, verstvo pak si prizadeva dušo čistiti in zasaditi va-njo plemenite misli, obuditi v njej božji strah in božjo ljubezen, ter kaže, da je človek odločen vikšemu namenu po smrti. V tem oziru je verstvo podloga vsakej državi, ker obdeluje zemljo, da iz nje rastó dobre dela, ker hudobne misli in zle nagibe, iz kterih se rodé zločinstva in pregrehe zoper državo in človeško družbo, premagava s krepostjo verskega posvečevanja in tudi obeta nebeško plačilo tacemu živenju, ki se drží zakonov. Ako verstvo gledamo od te straní, vidimo, da je vedni tovarš državi, ki ne more ostati brez njegove pomočí, ker sicer bi ne prišla do svojega namena, kajti vse državljanske čednosti, vse veselje do občnih koristi, vse načela, kterih se mora prijeti vsaka nravna družba, na ktere se mora opirati vsaka država, imajo svoje koreníne v verstvu in v njegovih svetih ukih in zapovedih. Le zmota in laž je, če kdo misli, da država ne potrebuje verstva, ker lahko brez njega obstane; duševna podloga vsake državne zveze ima verstvene lastnosti, in brez te blažilne močí se mora podreti vès človeški red. Kjer koli so ljudje bili brez verstvene vezí postavili državno poslopje, ondi so molčé pritrdili, da božje zapovedi in pobožne srca morajo imeti veljavo.

Verstvo je iskanje, v kterem duša hrepení po viru vsega dobrega, vse luči in vse pravice. To iskanje, hrepenenje in želenje je sveto jedro vsega pa bodi-si na kterej stopinji koli, in svetovna zgodovina mora to sveto jedro izlušiti iz raznih strokov. To jedro je zvezda, ki priča, da je človek res božjega rodú, dragotina, ktere se vdeležuje vesoljno človeštvo, pravi prstan, ki ostaja od roda do roda.

A verstvena misel se malokdaj pokaže v svojej prostorodnej podobi, ampak največ je skrita pod znamenja, svečanosti in bogoslužne oblike najraznejših vrst, ki časi tako prevladajo, da tako otemné prvotni namen, da ga skoraj več ni poznati. Naravni človek ne more biti brez vnenjih oblik; strasti in neuzdani naravni nagibje dostikrat onemijo notranji božji glas, in porodili bi divjoto, ko bi svetejši in bolj podučeni možjé z vnenjimi dejanji oslabljenega čuta ne krepčali, ne budili svesti, da smo vsi grešni in krivični, in ko bi med stvarjo in stvarnikom uže skoraj pretrgane vezí zopet trdneje ne zavezali z daritvami in molitvijo, s prazniki in skrivnostnimi dejanji. Ali tudi tukaj se nam kažejo enake napake, kakoršne smo videli pri državnih redovih. Kakor je tam prvotne načela dostikrat preobrnila in ogrdila vladoželjnost, samosilje in človeška strast, enako se je tudi hrepenenje človeške duše in strah dostikrat v rabo jemal samo zato, da bi se duh vspônil in sveti plamen srca obrnil na kriv pot.

Tù čaka zgodovinarja težka dolžnost, ker mora pod vnenjo, grdečo odejo iskati gorečega svetega ognja, in iz raznih vérstvenih oblik mora zvedati, po kterih potih so ljudje hodili, ko so si hladili želje po božjem vzoru; pa če so tudi tavali po napčnih cestah, vendar bode čestil tudi te, ker plemenito prizadevanje je tudi v zmoti vredno čislanja; kazalo se mu bode tudi v paganskih verah nektero zrno prave notranje resnice, marsikaka velika obraževalna misel.

Tretjič k omiki spada slovstvo in umetnost, ki poganja iz tacih tal, iz kakoršnih verstvo. Iz početka je vsaka umetnost služila verstvu. Zidanje Bogu postavlja svete hrame in poslopja, obrazilni umetnosti dajete božjej misli vnenje znamenje, kteremu posojate človeško podobo, ker je človek ustvarjen po božjej podobi, in pristavljate še kako biljego (simbol), pod ktero zakrijete nadtelesno božjo misel. Tudi pesništvo je bilo od kraja namenjeno samo božjej službi. Z godbo združeno daje živo obliko čutečega in pobožnega povzdigovanja nad zemsko živenje; dalje tudi slaví božje bistvo in lastnosti; povzdiguje čine svojih bogov in njihovo obračanje človeške osode. I kadar se po napredku druge omike razširi in pomnoží število dozdanjih misli, popustí poezija Božjo službo in gré v človeške prsi in v raznoliko zemsko živenje, koder si išče snovi, in torej ima vendar le tisti namen, kakoršen ima verstvo. Tudi pesništvo tka sveto vez med nebom in zemljo, ker plemenite in velike stvarí poveličava in hvali; tudi pesništvo je nravna moč, ki podpira, da se visosti in dobrosti umakne nizkost in surovost. Iz prave umetnosti vedno sije tista sveta luč, pri kterej je prižgana; vedno bode pričevala, da je in gospoduje tista božja moč, iz ktere se utrinja vsa nravnost, vsa krepost, vse više hrepenenje in čutje in vsa prava duševna plemenitost; pesništvo je le ena izmed mnozih barv, v kterih se duševna luč prelamlja.

Tudi lepota in soglasje, duši vsake prave umetnosti, ste pomožni žarki, tekoči iz tega božjega vira vse luči in vse dobrote, in všečnost, ktero budite, vidimo, da je tudi plemeniteča, k nravnosti in svetosti vodeča moč, kakor je pobožnost, kakor je dalje kak junaški čin. Če je Platon učil, da je lepota in dušno soglasje, ktero prebiva na njej, najpripravnejši pot, po kterem se pride do končnega namena vsega človeškega živenja, mi vsaj lehko rečemo, da je podobna gredém, po kterih se je človeštvo nekoliko približalo svojemu poklicu. In to lepoto, in to soglasje nahajamo v pravej umetnosti, v resničnem znanstvu, v plemenitem slovstvu.

Iz tega duševnega blaga odseva narodno svojstvo. Če pa to blagó, kakor državne naredbe in verstvene rečí, tudi res lehko skrunijo napake, vendar te napake same v sebi nosijo zdravilno moč, in bojujejo se zoper hromoto z njenim lastnim orožjem.

Svetovna zgodovina torej mora najti pot, po kterem je človeštvo od najstarejše dobe do naših časov iskalo končnega namena zemskega živenja, in buditi mora čut, da nas vodi roka božje previdnosti in da je svet izročen večnej vladi. Zgodovina bode pazila na vsak narod, ko še raste, hodila bode za njim po vseh njegovih ovinkih in spremljala ga za vsemi deli, in ker je ona najviša sodnica na zemlji, zato mu odloči njegovo mesto in ustanoví mu značaj. Da pa mora pravično soditi, mora svoj vid zmirom ostriti na večnih zakonih nravnosti, prava in kreposti, da je ne preslepí vnenja prikazen, in da ne upogne pravice. Njej ne veljá nikakoršna mogočna osoba, pred njenim sodnjim stolom mora stati najmogočnejši vladar, ki na zemlji ni vedel za nikakoršnega sodnika nad seboj, ki se ni odgovarjal zarad svojega dejanja; zdaj pa je v enej vrsti z ubogim zatirancem; zgodovina obema tehta dejanja in prizadevanje s pravično tehtnico, in kdor je prelehek, tega zadene nje pogubilna sodba.

---

*

Zemljo- in narodopisne stvari.

Bolgarska in Bolgari.

(Dalje.)

3. Klanci med severnimi in južnimi Bolgari.

Kjer je narod po takih gorah razstavljen na severno in južno stran, prevažni so klanci, ki vežejo narod, ter dopuščajo, da se narod ni celó izgubil med seboj, da si ravno ti niso mogli odvrniti tega, da se Bolgari prav po teh gorah gledé jezika delé na južne in severne.

Takih je tedaj klancev veče število: prvi je Lepenički nad Kačanikom med Sitnico in Vardarom na zapadni strani od Črne gore (Karadag). Na severni strani tega klanca so Turki leta 1689 uničili avstrijsko vojsko pod vodjem Strasserom, kteri je brezpametno razdražil Albaneze v svojem taboru. Ž njim vred padli so grofi Styrum, Gronsfeld in Auersperg; grof Solar izgubil se je v gojzdih.

Drugi, na iztočni strani te gore, je, kakor smo gori rekli, 1328 čevljev visok. Po teh klancih je Beligrad v zvezi s Solunom, Posavina z egejskim morjem. Blizo svete gore Rila presekuje se Balkan po dveh klancih; eden proti zapadu med Samokovom in Dubnico, drugi proti izhodu znan je pod imenom trajanskih vrat. Prvi je danes za popotnike od severne strani v Carigrad najnavadniša pot, ker se ljudje bojé tolovajev hajdučkih posebno Arnavtov, kteri svoje brloge imajo kraj Marice tako, da brez večega števila tovaršev ali pa služabnikov ni tù varne poti. Ta klanec in kraj pri Samokovu sloví tudi po starodavnih svojih fužinah in rudnikih, dasiravno je danes večidel vse to v nemar puščeno, ker imetku ni varnosti. Narod bolgarski to v rahli poezii pripoveduje, ker pravi, da so Turki jim v bližini pri samostanu Paraskevije začepili krasno vrelo in od tega časa da je iz tega kraja izginilo blagostanje in sreča narodova.

Trajanska vrata (porta Trajana) imajo svoje imé od cesarja Trajana, kteri, prepričan, da od te straní ima v rokah Carigrad, kdor drží ta klanec, je malo trdnjavo tam sezidal in velike rimske vrata napravil; stale so te vrata do leta 1835, ko jih je podreti dal Kozref paša, tako, da so danes te vrata le prazno ime. Ta klanec veže Beligrad in Bosno s Carigradom.

Od tega do klanca pri Šibki in dalje naprej Balkan ni tako visok kakor dozdaj, in na jugu poleg Strume. Imenovani novi klanec stojí ravno pod 44° izhodnje dolžine, ter Ruščuk neposrednje veže z Drenopoljem (Hadrianopolis). On je, kot vezilo med južnimi in severnimi Bolgari, največe veljavnosti, ter je, rekel bi, glavna žila, kteri je več časa srce bilo v mestu Trnovi. Gredé od svetega tega mesta proti jugu mislil bi popotnik, da ga pot vodi v najviše planine; kajti še celó mesca junija pogostoma sneg pokriva te gore, in vendar se nikjer ne povzdignejo do 7000 čevljev. Vse okoli molčí, in že tukaj se začenja raztrganost, kršovitost kamenja, kakor ga še huje nahajamo dalje proti izhodu.

Tem veči čudeži popotnika čakajo v ti tišini in praznoti, ko se, preobladavši najviše mesto klanca, noga spustí na vdol; tukaj poleg potočiča Tundže, ki dalje odtod v velikem zavoji hiti v Marico, prestrt je gore omenjena rožna dolina, ki ji Turki pravijo Kazanlik (Ekri sagra). Kar je oaza v puščavi veliki, to ti je ta dolina v tem divjem raztrganem svetu. Al za prelepo to mizo vsedajo se le tuji gostje; Turki so Bolgare od nje odrinili; poprejšnjim gospodarjem je le dovoljeno, da novim gospodarjem strežejo kot hlapci po zvani na silo ali pa za plačo. Vsa dolina je polna drevja in to sadunosnega: orešja, jabelk, itd.; med tem pa so vse polja polne rožic, ki jih obdeluje Bolgar kot mirni angelj turškega carstva. — Od tod se skoro po vsem izhodu evropejskem nosijo in prodajajo rožne rečí, na priliko, rožno olje, rožna voda in kar je tacega. Ta klanec je poslednji na izhodu, kteri veže čisti, nepomešani del severnih Bolgarov z južnimi; pri dalnjem so Bolgari že strašno pomešani s Turki, tako, da Lejean severno stran na svojem zemljovidu že celó prišteva temu narodu, kar pa drugi učeni tajé.

Od Šumle, najhuje trdnjave morebiti celega tega carstva, peljeta dva klanca na jug in to v Drenopolje; zahodnji skozi Karnabat, izhodnji skoz Nadir derbent (= redki klanec). Najvažnejši je ta poslednji. Ko se popotnik nad Šumlo poprime visoke gore, pride do vode Bujuk Kamenice, ki se peni in šumí kakor Savica nad bohinskim jezerom, kakor Savina v Žolčbahu. Tako pridši do neke visoke stene, ni nad zemljo poti šumečemu potoku, ampak on si jo rovlje skoz visoko pečino kakor Pivka in Unca in Reka, in kar Notranjska krije čudnih takih rek. Dalje pelje pot do brega Lopeničkega, in od tod po hudem mrtvilu naravi do edino živečih rek in slapov do mesta, kjer se na gornji strani skriva voda pod pečino. Klanec na obeh straneh ima visoke stene; ničesa ni viditi kot le sivo kamnje in plavo nebo. Tako bi dalje prišel do mesta Aidos, kjer so v starih časih bile toplice, kterim je pa zdaj težko še sledú najti. Tako kakor smo mi tukaj na kratko omenili kraj, opisujejo popotniki pirenejske gore pri mestu Barreges.

Po tem poslednjem klancu je že stari Dari predrl skozi Balkan; za njim je, kar znamo, prvi tod hodil Diebić, ko je leta 1828 prišel do Drenopolja; njegovim se mostovom in Saborom še danes nahajajo sledovi. — Morebiti je tod hodil tudi Aleksander, kralj macedonski, ko se je napotil, da pred vhodom v Azijo spokorí nemirne Tribalce poleg Istra, to je, dolnje Donave.

(Dalje prihodnjič.)

Potopisne črtice.

Pisma slovenskega učenika

svojemu bratu.

(Dalje.)

2. Pismo.

Pod Ratitovcem na Gorenskem.

Premili brate! V poslednjem listu popisal sem Ti bil svoje potovanje od Ljubljane do Litije. Kakor pritiral nas je urni hlapon le-sèm, ravno tako naglo je šlo zopet dalje. Lepa odprta planjav zanimuje popotnika od todi naprej; grajščina ponoviška smuknila je k levi memo nas, valovi višnjeve Save pa zibali so se mirno sred mičnih livad in poljan ter blizo železnega tira. Zdajci odpirati se nam je jela skalnata okolica postaje na Savi (5. od Ljubljane), kjer smo bili le gredé. Tiho nasmehoval sem se sam pri sebi neki dogodbi, ki sem jo pred leti doživel tukaj. „Tako si tudi že le-tod stikoval?“ boš zopet besedoval. Stoj dragi! da Ti povem, kako je bilo. Tam le eno leto pospremil me je bil naš premili F. raz visocega Polšnjaka doli le-sém. Napravljen sem bil proti domú. Ker še ni bilo kmali vlaka pričakovati, šla sva se priklonit tukajšnjemu gospodu očetu Č..., vrlemu Gorencu. Prijazno naju so sprejeli, in ko zvedó, da jaz včasih tudi ktero na orglje zagodem, mi rečejo: „Lih prav si mi prišel. Ravno včeraj mi je naš organist službo odpovedal, pa mislim, da mu ni resnica in le zajca iz-za grma goni. Pojmo v cerkev;

boš enmalo na orglje zaigral; gotovo bo fant mislil, da boš ti njegov naslednik. In niso se motili gospod. Presneto je bil dečko preplašen, ko gospod orgeljne ključe od njega zahtevajo, še bolj pa, ko se jaz h klaviaturi usedem in dobro Rumpelj-evo delo, kolikor se je dalo, obdelovati pričnem. Nekako posebno so me tisti dan prstje ubogali, menda na žalost fantu, ker z obraza bi mu bil človek skoraj bral: „joj meni, zdaj sem jaz že ob službo!“ Toda zastran mene je bil strah zastonj, ker sem kmali potem odšel proti Ljubljani. — Toliko o tisti dogodbi; tabart pa sem Savo komaj dobro pogledati mogel, ker je bil „lukamatiju“ tukaj le kratek oddih dovoljen. — Od le-tod naprej zavozili smo zdaj med strme skalnate pečine, ki dolino stiskajo ozko skupaj. Spominjala me je okolica moje gorenske domovine in njenih skalnatih gorá, o kterih je svoje dni govoril popotni Francoz: „Krajna ima velikanske hribe in pečine, in one, ki sem jih v nepopisljivo-lepem Bledu in visokem Bohinji vidil, prekosijo vse, z čimur se Tiroljska ponaša.“ — Tudi hrušeča Sava gleda tukaj podobe zibelke svoje; zakaj kakor njeguje višnjeve valčke njene ob njenem spočetji pri Savici nad bohinjskim — in pod strmo Ponco nad koroškim jezerom silnih robov strmina, tako tudi odslej doli do Zidanega mosta so ji zopet gole pečine tovaršice tù že mogočnih talasev njenih. Le z veliko silo, obilnim trudom in silnimi stroški izdolbel je um človeški tù doli cesto železnemu vrancu, kteremu je prehod med Bečem, Siskom, Trstom in Italijo prazna igrača. Da! svet neskončno napreduje.

Spodaj Save odpira se nam na desno dolina z razgledom proti Poljšnjeku. V ti dolini nahaja se železni plavž v Pasjeku, ki pa zdaj menda popolnoma zapušen stojí. Kako zamore tudi drugače biti, ker fužine avstrijanske prepevajo zdaj, zlasti manjše, pesmico „o žalostni majki“ in trpijo, kakor Nemec pravi „an der gallopirenden Schwindsucht.“ — O precartana „Gewerbefreiheit“, kdo zacelil bo rane, ki si jih zadela ti s svojo prenapeto svobodo!

Od polšnjiške dolinice naprej je savska struga na ene mesta prečudno tesna; komaj imata tir železnice in peneča Sava prostora, da se rineta skozi. Ob desnem obrežji ugledamo tù pa tù še sled stare poti, po kteri je vlačila svoje dni uboga živinica (konji in voli — pa tudi kravicam menda ni bilo prizaneseno) težko obtovorjene ladije po Savi gori-vèn. Silne muke trpela je včasih na tem „trnjevem potu“ uboga žival, in če bodo sodni dan živali trdosrčne gospodarje tožile in govorile tudi nežive stvarí, bodo imele tukajšnje pečine marsikaj pričati. — Postaja zagorska le gredé nas je sprejela. Pičel streljaj spodaj nje odpira se na levi med dvema tesno skupaj zamaknjenima visokima pečinama vhod v zagorsko dolino, ktera se unkraj ozkega vhoda gledé rastlinskega življenja hipoma popolnoma spremeni ter prijeten obraz pokaže. V nji stojí farna vas Zagorje, v kteri okolici bogati premogovi rudniki in steklarnic obširne naprave tisočerno marljivim rokam delo preskrbljujejo in režejo jim ljubi kruhek. — Od zagorske postaje naprej (šeste od Ljubljane) pričnete peneča Sava in železnica objemati podnožje visocega Kuma, ki je dolenski pobratim gorenskemu očetu Triglavu. Dolina je še vèn in vèn ozka in skalovita, Savo pa ugledamo na desni potisnjeno v kamnito nalaščno strugo, imenovano „na jezu.“ Pomniti je namreč, da od l. 1736 sèm do časov železničnih se je mnogo in z obilnimi stroški delalo, da bi vožnja po Savi med temi pečinami se vravnala in varna storila, pa vkljub temu je bilo vendar po teh soteskah dovolj nesreč obžalovati, kajti marsikaka ladija razbila se je ob ostrih skalnatih grebenih. — Med tem, ko na desnem obrežji sega še daleč doli za Savo kranjska kronovina, se na levem bregu bližamo meji njeni, in ko previhramo mali mosteč, ki ga krasi kamniti mejnik, nahajamo se zdajci na Štajarskem in na postaji treboveljski. V duhu pozdravil sem dolinico treboveljsko, ki sega med hribi k levi gori in od ktere razlegala se je že marsikaka mična Hašnikova dobrovoljka. „Lukamatija“ zavozi nas kmalo naprej. Orjaške pečine pospremljajo nas še vedno, in kaže se, kakor hotle bi zastavljati potovanje naše; al bistra glava človeška in moč smodnikova storile ste jih vendar sebi podložne, kajti kmali pod Trebovljami prevozimo okoli 70 sežnjev dolgi preróv, ki je vsekan v goli rob. Tudi Sava peni se tù vnovič po nalaščni stranski strugi „na Slapu“, ki je bila svoje dni strah brodnikom. Če je kje na zemlji dom nerodovitnosti, praznote in otožnosti, tukaj je. Postaja hrastniška mudila nas je zopet le trenutek. Nji nasproti stojí na kranjski strani cerkvica sv. Nikolaja. Gotovo je tudi ona spomin hvaležnih src, postavljena na čast pomočniku ob vodenih silah in nevihtah. — Sosedna postaja, do ktere še vedno po tesni dolini hitimo, nam je Zidani most. Tukaj segate si v roke sinja kranjska Sava in bistra štajarska Savina; hrvaška železnica nastopi od tod naprej lastni tir; tudi dobra cesta vodi od Celja doli skozi savinsko dolino ter pelje naprej po kranjski in štajarski strani, — ni čuda toraj, da velik hruš in truš vstal je, ko drčali smo le-sèm. Take kraje zamogel bi priličiti človek mali Babilonii, kajti čujejo se razni jeziki, ljudje mrgolijo sèm ter tjè, gori in doli, noter in vèn. Neboš zameril, dragi brate, da Te zdaj zopet zapustim z obljubo, da Ti upam v prihodnjem listu še kaj o Zidanem mostu povedati. Srčno Te pozdravlja Tvoj brat

Jože Žlindrovič.

Vprašanje.

Poleg česke „Tažete se, proč jsem Slovan?“

Prašaš: čmu da sem Slovenec,
Čmu Slovén mi vsak je brat,
Čmu mi ljub Tominc, Dolenec,
Štajarec, Primorc, Hrvat? —
Ker slovenski oče, mati
So me učili dom moj znati!

Prašaš: čmu slovenske glase
Lira moja le doní,
In zakaj zvest na vse čase
Bom besedi materni? —
Ker slovenski oče, mati
So me učili jezik znati!

Prašaš: kaj da spevam Boga
Rad s slovensko pesmijo,
In kjer stopa moja noga,
Spremljam ga z ljubeznijo? —
Ker slovenski oče, mati
So me učili Boga znati!

Prašaš: kaj da vsi Slovenci
Meni desno so okó,
Kaj da misli mojih venci
Njim v blagor dahnejo? —
Ker slovenski oče, mati
So me učili narod znati!

S.

Štatistika človeškega rodú.

Na celem svetu živí zdaj okoli tisoč (tavžent) milijonov ljudí, kteri govoré 3064 znanih jezikov in spoznavajo 1100 različnih vér.

Srednja starost človeška se šteje na 33 let in pol. Četrtina otrok umrje pred 7. letom, polovica pa pred 17.

Izmed 100 ljudí jih 6 doživí 60 let in čez; izmed 500 eden 80, in izmed 1000 tudi le eden 100 let.

Vsako leto umrje 330 milijonov ljudí, tedaj 91.000

vsaki dan, 3730 vsako uro, 60 vsako minuto, tedaj vsako sekundo eden.

Rodí se jih pa vsako leto 412 milijonov, tedaj 82 milijonov več kakor jih pomrje. Človeški rod bi se tedaj silno pomnožil, ako bi ne bilo kug in vojsk na svetu, ktere pomanjšujejo število ljudí.

Največ ljudí se rodí pa tudi umrje ponoči.

Izmed 120 oséb vsacega spôla in vsake starosti se ena oženi ali omoží — sploh je leto in dan po celem svetu 83 milijonov in 800.000 ženitev.

Po „Fortschritt.“

Dopisi.

Iz Konelijana (Conegliano) na Laškem 3. sveč. J. G. — Letos tudi nas huda zima pestí. Sneg, akoravno ne čez pol čevlja visok, pokriva laške planjave; burja podnevi ga ne otaja, stekleno jasna noč ga tudi ne stisne. Pri nas na Kranjskem vabi človeka v zakurjeno krčmo; al pojdi tukaj v ktero koli gostivnico, ne boš se ogrel ne. K poliču vina postavi ti krčmarica z žerjavico napolnjeno „scaldino“ (kozico); tù si prste ogrevaj, noge in drugi život pa v žep vtakni, če moreš, da te ne bo zeblo. Na Laškem celó v najimenitniših hišah ne iztakneš nobene pečí. Ženska po ulicah gredé drží v roci kozico z žerjavico in si roke ogreva, možkega pa najhujša zima ne straši, da ne bi svojih „petoralli caldi“ prodajal. Zdravi!

Iz Trsta 14. sveč. Druga veselica v tukajšnji čitavnici, 6. t. m. bila je še veliko lepša in sjajniša od prve, ki smo jo imeli 25. prosenca, in o kteri so „Novice“ že govorile. Komaj bi se bil kdo tega nadjal, če se premisli, da vès tisti dan je bilo pravo neprijetno vreme, in da ravno zvečer je burja strašno hrupela, ob enem pa tudi sneg na vso moč padal. To nam pač jasno dokazuje, kako da so tudi tukajšnji Slovani vneti za svojo národnost. — Pustni dan je tudi letos spričal, da pravi Tržaščani ne marajo tistih demonstracij, ki se na pr. v Benetkah zapazujejo nekaj let zarad pustnih veselic. Kočij, šem in gledavcev zlasti po glavnih ulicah (Corso) je bilo vse polno, pa žalibog zraven tudi — tacih prekanjencev, ki so pridno porabljali v gnječi to priložnost, kakor po navadi, za kradež. Kako da se pa ti lupeži vedêjo v tem svojem hudobnem delu, vam bo razjasnila omena le enega primerljeja. Ko je namreč neka gospá na pepelnično sredo kupovala na planjavi (placi), kakor po navadi, kar ji je za hišo potreba, se ji približa nek mlad klatež (morebiti ravno tisti, ki ji je bil na pustni dan zmuznil z žepa listnico z desetimi goldinarji vred), zavpijoč: „la guardi di drio due putazzi!“ zato, da bi se obrnila, in da bi ji on nanagloma izpotegnil listnico, ker je gotovo že vedil, kje da jo precej najde. — Takih rečí vidimo mi žalibog tukaj še zmiraj! Dobro je pa, da se kaj o temu govorí tudi v „Novicah“, ker utegne gotovo podučiti ljudstvo, zlasti tuje, ki prihaja v Trst, nesumjaje nikakor kaj tacega, da se vé varovati.

Iz Sežane 10. svečana. — Ker se od mnogo krajev sliši, kako slovenski jezik napreduje, in ne samo pri priprostih, ampak tudi pri omikanih čedalje večo veljavo dobiva, naj tedaj tudi povemo, kako je pri nas s slovenščino. — Kar se tiče šol, se sme reči, da so naše tržaške šolske oblastnije prve bile, ki so zato skrbele, da se je naš materni (slovenski) jezik že leta 1848 v naše ljudske šole vpeljal. Vsak človek zdrave pameti spozná, da je živa potreba, da se vsako ljudstvo po vsem božjem svetu, tedaj tudi naše, najprvo v maternem jeziku podučuje in potem še le, kadar tega že dobro ume, se v drugih ptujih jezikih uri. — Kar se tiče naše c. k. uradnije, moremo reči, da nobenemu narodu njegovih pravic ne krati, samo to je želeti, da bi se od konca do kraja vsi razglasi in vse pisma, ki jih tukajšnje priprosto ljudstvo v roke dobiva, po slovensko, ne pa po laško ali pa po nemško pisali; tukajšnji narod je slovensk in večidel vsak kmet zná slovensko brati in pisati. Ni dolgo tega, kar se je nekemu županu prigodilo, da je mogel zavoljo nekega razglasa, ki je bil po laško pisan, precej dolgo pot koračiti v kancelijo, da je vprašal, kaj da stojí zapisano na razglasu, ki je na njegovih vratah nabit bil; potem še le je mogel svojim vaščanom razjasniti ga. Vsega tega bi ne bilo treba bilo, ako bi bil razglas v slovenskem jeziku pisan bil, zakaj župan prav dobro ume slovensko brati in pisati. Da je potrebno, da se vsakemu narodu pravica skazuje, je tukajšnji bilježnik g. Peter Kozler že zdavnej previdil; on nam že več let kupne, ženitne in druge pisma v maternem jeziku spisuje. Neizrečeno so ljudje veseli, da razumejo, kar v rokah imajo, in jim ni treba, kakor popred, za prebiranje pisma v ptujih jezicih pisanega, mnogokrat celo uro hodá kakega tolmača iskati, kteri mu ga je še vrh tega včasi tudi napčno razložil in tako še v škodo in zadrego pripravil. Gospod Kozler je res mož, kakoršnega današnji časi potrebujejo. Zato mu pa želí tudi cela soseska svojo hvaležnost skazati, da ga voli, ako pride kaka županijska ali deželna volitev na vrsto, za svojega zastopnika. Svesta si je, da je mož prav za nas.

Iz Volč pri Tminu. P. P. — Rad bi Vam iz naše okolice kaj pisal, al nimamo nič veselega. Čiginski fantje so se z volčanskimi unidan v krčmi stepli; hišni gospodar, ki pride jih mirit, je dobil za to — nož v trebuh! To je vendar strašno, da se še zmiraj pripetujejo take nerodne rečí kakor med divjaki! — O národnem življenji pri nas ni duha ne sluha. Da smo ravno le pičle pol ure od tminske čitavnice, se vendar pri nas od národnega čutja čisto nič ne vé; še vse trdo spi. Naš kmet ne „Novic“ ne druzega časnika ne pozná. „Amtira“ se po nemški v županii; to je nobel se ve da; ako bi naše „birgermajstre“ imenoval „župane“, jih lahko razžališ. Srenjski „šribarji“ tù in tam tudi druzega ne znajo kot malo nemščine, pa še to slabo, slovenščine se pa bojé strašno. Res je, da od starih ljudí ne moremo veliko za mili naš jezik pričakovati; pa žalibog, da tudi naša farna šola hira, ker se za ubogo revico nobena duša tako ne zmeni, kakor bi trebalo. Bog daj bolje!

Iz Vremske doline na Notranj. 9. sveč. A. M. Človek popotvaje po svetu marsikaj vidi in sliši. 6. dne t. m. šel sem po opravilih v Istro do malega mesta Umago. Predpustno nedeljo prišel sem v Savudrijo, ko se je ravno vernim služba božja opravljala; med sv. djanjem se je kakor drugod bralo pripravljanje v postni čas v laškem jeziku; po dokončanem berilu zbrani množici dušni pastir vse po slovanski, njenem domačem jeziku, razumljivo dopoveduje. Ker so verni oddaljeni od cerkve, so se potem litanije pele pa čudo: v laškem jeziku: „Santa Maria“ in tako naprej. Slišal pa sem odgovarjati mnogo ljudstva „za nas Boga prosi“. Tako še dan danes Istrijani ob bregovih jadranskega morja ne vedó, ali so Slovani ali Talijani! — Kmetijskim gospodarjem naj povem še celó redko prikazen, da našemu županu je v Istri na pozimski paši neka ovca pet mladih jagnet vrgla; troje je bilo že mrtvih na svet prišlo, eno je čez dve uri konec vzelo, eno in pa mater sem živo vidil.

Znad Kolpe 5. sveč. Pred nekoliko dnevi prišel je neki učitelj k okrajnemu predstojniku v...., in ga prosil, naj bi njegove pobotnice pregledal, ker bi rad pri davkarii nekoliko denarja dobil. Vzel jih je gospod, nekoliko pogledal, in mrzlo rekel: „Gehen's halt zum

Steueramte, wenn man was überflüssiges Geld hat.“ Ako bi taki gospodje uradniki le od „überflüssig“ denarja živeti morali, ne vem, ali bi jim tudi ljubo bilo, da bi po Vodnikovih besedah moral njih želodec v gostje hoditi pod rebra? Naj bi saj enmalo pomislili, da ubogi „šolmaštri“ tudi morajo živeti kakor oni, in da je učiteljski stan že sam po sebi dosti grenak stan, ki nikakor ne more živeti od „überflüssiges Geld!“

Mklož. Pravicoljub.

Iz Ljubljane. Г. — 11. dne t. m. je štenografično društvo obhajalo letni zbor in spomin na Gabelsbergerjevi*) rojstni dan. V zboru je predsednik, gosp. Kaprec, govoril o napredku in delovanji društva; dotični odsek je predlagal o dnarstvenih zadevah, in potem se je volil društveni odbor za prihodnje leto. Predsednik je bil izvoljen gosp. Kaprec, tajnik gosp. žl. Frič, in dnarničar gosp. žl. Raab. Po končani volitvi se je pričela živa borba o predlogu: „naj se naše društvo pridruži sistemnemu zboru za nemško štenografijo v Draždanah.“ Poročevalec je bil g. Bettelheim, in je predlagal, naj društvo izreče: da se pridruži z okrožjem dunajskega glavnega društva omenjenemu zboru; ako bi pa dunajsko društvo kaj ugovarjalo, da se pridruži s tirolskimi in solnograškimi društvi nemškemu odboru. V obče so podpirali ta predlog gospodje Frič, Raab in poročevalec; zoper so govorili gospodje dr. Costa, Kaprec in stotnik Prehtl. Gospod dr. Costa je povdarjal, da bi naše društvo kaj malo veljave imelo v zvezi z nemškimi društvi; naše društvo ima pomen le tedaj, ako se slovenske štenografije poprime. Gosp. Prehtl je tudi živo priporočal, naj ne segamo dalje, kakor na Dunaj, in naj se poprimemo najprvo domačih jezikov itd. Ko se je glasovala z „da“ in „ne“ je bila polovica „za“ in polovica „zoper“, in predlog je bil tedaj po parlamentarnih pravilih zavržen. In tako je v veselje naše zmagala prislovica: „Warum in die Ferne schweifen — sieh! das Gute liegt so nahe!“ Po dokončani seji so se zbrali gosti in štenografi pri obedu, ker so se razne napitnice napivale. Tu omenimo le nekterih: Gosp. Kaprec je pozdravil juristično društvo, ki je naše društvo tako prijazno pod streho sprejelo. Odzdravljal je to napitnico gosp. dr. Zupan, podpredsednik omenjenega društva. Gosp. žl. Frič je napil avstrijski armadi. Gosp. Kaprec nazočemu gosp. dr. Schöpel-nu; gosp. Schöpel kranjski deželi; gosp. dr. Costa deželnemu zboru in odboru; gosp. profesor dr. Vrečko mladini, ki se s slovensko štenografijo pečá itd. Društvo se je razšlo pozno ponoči. Ker se kaže, da bode društvo ostalo „domače društvo“, mu živo priporočamo slovensko štenografijo!

— Bridko novico naznanjajo danes „Novice“ svojim bravcem, da prečastiti gosp. fajmošter Matevž Ravnikar v Predosljih nad Kranjem je umrl. Več let je bolehal za pljučnico; sklenil je v Gospodu svoje življenje zvečer 14. dne t. m. v 62. letu svoje starosti. V zgodovini slovenskega slovstva, cerkvenega in svetnega, zlasti zgodovinskega, živelo bo z deli njegovimi ime „Požencanovo,“ dokler bo Slovenca na svetu, kajti bil je eden najmarljiviših pisateljev naših že takrat, ko smo slovenske pisatelje šteli še na prste. Znano nam je, da v rokopisih njegovih je še mnogo gradiva; naj bi se ne pogubilo! — Bodi mu zemljica lahka!

*) Gabelsberger, rojen v Menihovem na Bavarskem, je osnoval izvrstno sistemo za štenografijo, ki sloví po vsej Evropi, in je prestrojena že tudi za mnoge slovenske narečja. Pis.

— Svetli naš knezoškof so popoldanske postne pridige v slovenskem jeziku začeli v nedeljo v stolni cerkvi. Kako hrepení narod po besedi višega svojega dušnega pastirja, pričuje očitno tolika gnječa v cerkvi, da škof niso iz škofije mogli po svoji navadni poti do prižnice priti, ampak šli so od druge strani.

— Gosp. župan Ambrož je te dni izdal v nemškem in slovenskem jeziku pravila za oskrbovanje Fr. Metelkove ustanove (štiftenge) za sirote. Tem pravilom je dodana cela oporoka ranjega blagomila s kratkim životopisom njegovim.

— Društvo na pomoč bolnim kupčijskim pomočnikom je izvolilo g. A. Trinkerja za ravnatelja, g. Fr. Kadivnika za namestnika njegovega; g. Vaso Petričić je dnarničar, tajnik pa g. Bl. Cegnar.

— Ker je gospod Hradecky stopil v pokojni stan, je v hranilnici naši na njegovo mesto bil 11. dne t. m. izvoljen g. R. Janežič za predstojnika, gosp. R. Prégl za dnarničarja, za prvega oficijala g. R. Valant, za druzega g. R. Vašer, g. K. Čurn za 1., g. J. Kagnus za 2. kancelista. O gospodarstvu hranilnice bomo v prihodnjem listu povedali kaj več.

— Naše gimnastično društvo „Sokol“ je pustni večer v dvorani, ktero mu je čitavnični odbor prepustil za ta večer, tako zanimivo veselico napravilo, da vsi gosti — in ni jih bilo veliko manj kot 200 — se še danes radostni spominjajo tega, kar so vidili in slišali. Vse je bilo tako živo in zabavno, pri vsem tem pa spodobno, da bi se bil radoval tudi najtožniši hipohonder; zdaj godba zdaj deklamacija, zdaj petje zdaj ples — vse na videz velika zmešnjava in vendar vse lepo vredjeno. „Sokolci“ so tudi v pesmi, godbi in deklamacii pokazali svojo zmožnost; slišali smo prvikrat izvrstnega našega pevca g. Vojteha Valenta-ta prelepo kompozicijo (čveterospev) „Lahko noč“, ki se je močno prikupila; zagledali smo se v nektere maske, da smo jih le neradi izpustili iz očí; vzlasti pa je ena zvonec nosila z zgovornostjo svojo in bistroumnimi opazkami tako, da bi tudi dunajski „Figaro“ vesel bil šaljíc njenih Al ni namen teh vrstic, da bi popisovali vse to kakor bi radi. Kaj pa so pokazali s telesno svojo izurjenostjo junaki „Sokoli“ danes prvikrat občinstvu, le to hočemo povedati, kolikor nam prostor dopušča. 16 produkcij smo vidili, ki so jih izpeljavali za to izbrani gospodje pod vodstvom vrlega svojega mojstra in učenika g. Mandiča. Ko se vsi drugi vstopijo v veliko kolo, se začnó v sredi dvorane gimnastične igre; pri vsaki počenjajo na tla, kar jih stojí v krogu, da gosti vidijo vse lepo. Prvo je bilo, da stopi 8 „Sokolov“ v sredo in po dva in dva narejata v gimnastiki tako imenovanega „dvojnega psa“; po tem je sledila „prosta tehtnica“ po nogah in rokah; zdaj stopita dva večih „Sokolov“ ter se z rokami podpirata, tretji pa s stegnjenima rokama naredí čez nju „salto mortalo“; potem stopi v sredo naš izvrstni „kavčukar“; vleže se zdaj na prsi in se z nogama glave dotikuje, zdaj se vstopi na noge in z glavo znak obrnjeno noge dosega itd. Tù se dva „Sokola“ prevračata, da se vse čudi gibčnosti njuni; tam se 4 „Sokoli“ na glavo postavljajo, noge skup in narazen stavijo, eden pa se med njimi znak preobrača.. Zdaj dva najmočnejih, res prava „Herkula“, držita vsak enega „Sokola“ s stegnjeno roko navpik v ravnotežji. Tù nekteri hodijo po rokah, tam se kaže „ribji skok“ ritnisko čez glavo; tù vidimo navadnega dvojnega in trojnega orla; „Herkul“ pa prime najprej enega, potem dva „Sokola“ za pas; z eno nogo se potem v noge Herkulove vpreta, drugo nogo pa, kakor tudi roke, prosto v zraku držita. Zdaj primejo 4 „Sokoli“ drog, na kteri se neki „Sokol“ v vreteno vrtí in sicer z razpetima rokama, naprej in nazaj; na ravno tem drogu,

kterega na vsaki strani le en „Sokol“ z razpeto roko kviško drží, dela več „Sokolov“ tehtnico, gnjezdo itd.; pa tudi na ta drog se obesi več „Sokolov“, da se ga oklenejo le s prsti na nogah, in tako visé več trenutkov. Zdaj „Sokol“ spleza na „Sokola“, pa se na rami njegovi postavi na glavo. Končale pa so se gimnastične igre z „veliko piramido“, ktero je lepo izpeljalo 10 „Sokolov.“ Ni nam treba dostavljati, s koliko glasno pohvalo so gledavci spremljevali vsako produkcijo, in kako so se zlasti zavzeli nad vsem tem, kar so delali gospodje „Predsokoli“. Mi pa smo se spominjali pri vsem tem pogledu besed Koseskovih:

Vse doseže sosed moj!
Dlan domá mu ne odreče itd.

— Prihodnjo nedeljo je v čitavnici naši velika „beseda.“ Začela se bo s pesmijo Vilharjevo „Po jezeru“, ki jo bo pel združeni kor gospodičin in gospodov. Za njo pride humoristično berilo gosp. Fr. Levstika: „Prepir v šaljivem pogovoru med črkami: ali je **r** samoglasnica ali ne.“ Tej humoreski sledí muzikalna produkcija. Besedo sklepa po gosp. J. Globočniku poslovenjena gledišna šaloigra „Pravda.“ Začetek „besede“ je brž ob 8. uri.

— Danes zvečer napravi filharmonično društvo koncert v gledišču v prid ranjenem v Schleswig-Holsteinu.

— Zopet se bo odprla cukrarnica v Ljubljani. Gosp. brata Pongraca in gosp. Kalister jo bojo začeli; izprva bojo delali samo sladkor (cuker) kolonialni, kakor ga je sladkornica delala poprej; pozneje se bojo lotili tudi sladkora iz pese, zdaj povsod navadnega. Mestu našemu je nov začetek te fabrike neprecenljiva dobrota.

— Vodstvo tukajšne kazine, priznavši, da njega kakor njegove goste je žalila tista opazka, ki jo je unidan pisal dr. Issleib o gospodih iz Hrvaškega, je v 34. listu „Laib. Ztg.“ z odločno besedo očitno zavrnilo nespodobnost pisavčevo. — V poslednjih „Plaud.“ zagovarja sicer pisarijo svojo z izvinki, nas pa osrečuje z nekakšno — denunciacijo. Za tako orožje nimamo besede.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Na čělo današnjemu novičarju stavimo vsemu slovanskemu svetu prežalostni glas, da zopet se je utrnila sjajna zvezda na slovenskem obnebji, da

Vuk Štefanović Karadžić,
oče nove srbske književnosti, mnogozasluženi nestor na slovstvenem polji, kterega so slavile akademije znanosti na Dunaji, v Berlinu, Petrogradu i. t. d., pa častili tudi Göthe, Grimm, Ranke, Laboulage, Šafařik, Miklošič in mnogi drugi veljaki vseh narodov, je na Dunaji umrl 8. dne t. m.

Pogreb 10. t. m. dopoldne ob 11. uri je bil slovesen, vreden velikega narodnega moža.

— Državni dunajski zbor je končan. V pondeljek po 11. uri je strel topov in petje zvonov po cerkvah naznanilo, da so ga presvitli Cesar razpustili z slovesnim ogovorom, ki je bil z navdušenimi slavaklici sprejet. — Poslednje dni ste se zedinile zbornici še o vseh državnih stroških, v kteri ste si bile popred navskriž; ministerstvo samo je odstranilo davek za obilnino (lišp in potrato); predlog dr. Rygerjev, ki je hotel, da bi se ogersko in hrvaško pravosodje stopilo s pravosodjem vseh druzih dežel avstrijskih, je bil skor da soglasno pokopan; le 4 poslanci so glasovali ž njim; sam državni minister se je uprl zoper njega. Bil je pa ta predlog zopet nova priča, da nekteri poslanci nikdar nikoli niso siti centralizma in če bi za-nj celó trebalo predreti diplom oktoberski in patent februarski! — Po končanem zdaj dolgem državnem zboru, ki pa je dosihmal celó malo dovršil novih ustavnih postav, pričeli se bodo kmali deželni zbori, kdaj? še ni prav znano. Tudi od hrvaškega deželnega zbora se čedalje več govori, da se prične meseca aprila. — Tistih 40 milijonov gold., ki jih država potrebuje, ji bojo posodili z dunajsko naupnico vred veliki dnarničarji Rothschild, Sina in Wodianer; za 100 gold. so ji dali 96. — Da se na Dunaji tudi ustanovi čitavnica slovanska, je že podal začasni odbor pravila c. kr. deželnemu poglavarstvu; odbor je sestavljen iz dveh državnih svetovavcev, več doktorjev, profesorjev, umetnikov, trgovcev, uradnikov itd. slovanskega rodú. — Govori se pa, da državno ministerstvo misli nemško „Agr. Z.“ vladi v lastnino kupiti za 20 do 30.000 fl., in da „Nar. Nov.“ bodo organ dvor. hrvaškega kancelara. — Kakor se po časnikih bere, se hoče na Českem in Marskem mnogo županov in srenjskih odbornikov odpovedati svojemu opravilstvu, ako ne bo novih volitev zdaj po preteku 3 let, kakor veleva postava od leta 1849. — Na Ogerskem so nadloge ljudstva velike, pa tudi je milost velika; najplemeniteje gospé žrtvujejo se zato, da se steka obilo milodarov. — Za vojake pa, ki trpijo v danski vojski, se odpirajo posebno tudi na Štajarskem milostljive roke, ki darujejo milošinj svojim rojakom štajarskega polka. — Mislilo se je, da bode kmali konec vojske v Schleswig-Holsteinu; al ne kaže se tako, ker Danci so sklenili vso svojo moč napeti, da branijo okope (šance) Düppelske in otok Alsen. To dvoje pa Dancem vzeti, bo še silna težava, in dokler tega nima avstrijansko-pruska armada, nima Schleswiga. Neki čuden glas pa je počil te dni iz Pariza, da se utegnete angležka in francozka vlada zediniti o tem, da se danska oblast obdrži, za ktero se utegne potegniti tudi švedska in ruska vlada. Ako se to zgodí, je homatij brez konca in kraja, zakaj „Triest. Zeitg.“ piše iz Turina, da v poslednjem ministerskem zboru je kralj talijanski rekel, da prvi vojak angležki, ki pride v Schleswig, naredi, da talijanska armada maršira čez reko Minčio. — Romanija in Srbija prizadevate mnogo skrbi turški vladi; vojska na spomlad se ji zdí gotova, zato bo neki Omer paša izvoljen za vrhovnega poveljnika vse turške armade evropejske. — Tako imenovana „narodna vlada“, ki vodi poljski punt zoper Ruse, čedalje predrznejše postopa; 27. januarja je oklicala, da vsak, naj je vojak ali civilnega stanú, kdor je zapustil narodno službo in se ne vrne do 15. marca, zgubí vse pravice, je nepošten, in vsak ga smé ubiti kdor hoče!

Listnica vredništva. Gosp. P. P. v V: Hvala srčna za „slov. civid.“ — Gosp. J. L. v Ž: Donesek Vaš za „album“ je sprejet. — Gosp. Dr. L. v Kr: Radostni prejeli, pa za danes bilo je prekasno.

Kursi na Dunaji 16. februarja.

5 % metaliki 71 fl. 55 kr.	Ažijo srebra 18 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 78 fl. 90 kr.	Cekini 5 fl. 71 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu	16. febr. 1864:	47.	49.	35.	10.	5.
na Dunaji		70.	41.	7.	66.	4.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji bo 24. febr. 1864.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.